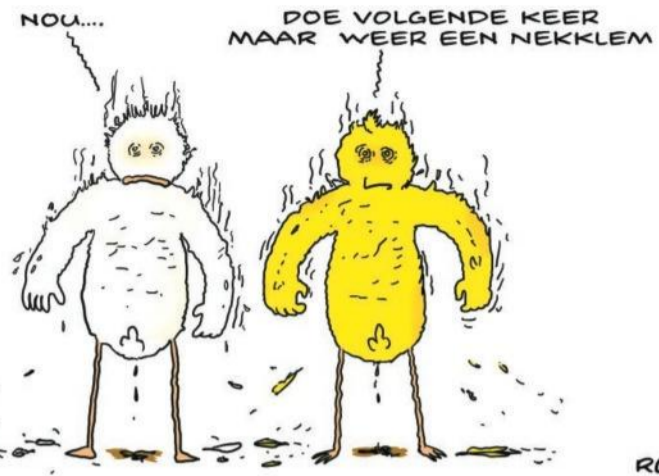

Achter pagina.

VERTALERSHUIS (DEEL 3)

De 'zwembadpas' in het Duits vertaald

Hoe kijken buitenlandse vertalers naar Nederlandse literatuur? De Duitse Rolf Erdorf viel als een blok voor een Nederlandse liefde, Reve en Couperus.

"Heb je het al gehoord?" vraagt Rolf Erdorf (61, Duits), wijzend op het glimmend-nieuwe glas in de deur van het kantoortje van Peter Bergsma (65), directeur van het Vertalershuis. Jazeker. Gisteravond bleek iemand per ongeluk de deur op slot te hebben gedaan terwijl Peters spullen nog binnen lagen. Toen hebben ze met zijn drieën - hij, Peter en Gregor Seferens (54) uit Bonn, vertaler van Harry Mulisch en Maarten 't Hart - met een hamer de ruit van de deur ingeslagen. Een jongensavontuur.

Al voor het vijftiende jaar verblijft Rolf in Van Breestraat 19. „Vertalers hebben een eenzaam vak. Onze schutpatroon Hiëronymus was een kluzenaar. Tegelijk is het een creatief beroep, dus moet je zo nu en dan bijtanken. Mijn tijd in Amsterdam gebruik ik vooral om contacten te onderhouden en nieuwe mensen te ontmoeten. Vanmiddag ga ik naar een borrel van iemand uit het Theo-Thijssencircuit, daar kijk ik erg naar uit.”

Hij is een kind van de grens. Groei-

FOTO BRIGIT KOOIJMAN

Het bureau van vertaler Rolf Erdorf.

de op in Wallendorf in de Eifel, vlak bij Luxemburg. „Dat daar de koffie anders smaakte, intrigeerde mij.” Hij hield ook van de Nederlandse toeristen die elke zomer met duizenden

zijn dorp binnenreden met hun caravans. Ze waren losser en vrijer dan de Duitsers, toen. In de frietzaak waar hij als student vakantiewerk deed („een echte Nederlandse frietzaak,

met bamischijven”) ontmoette hij Toine uit Waalre, zijn eerste liefde. Hij ging Nederlands studeren als bijvak, later als hoofdvak. „Reve, Couperus, en ik was om.” Via omwegen is hij vertaler geworden.

Nu is dat minder, maar in de beginjaren kreeg hij in Nederland nog vaak dat „platte anti-Duitse gevoel” over zich heen. Hij paste zich aan tot in de kleinste details. „Op zeker moment vond ik zelfs hagelslag lekker.” In de jaren tachtig, toen hij soms maanden achtereen in het Amsterdamse kraakpand De Kleine Prins woonde, hoorde je niets verdachts meer aan zijn spraak. „Inmiddels weer wel, maar dat interesseert me niet. Je hebt ook Nederlanders met een regionaal accent. Ik word vaak voor Limburger of Twentenaar aangezien.”

Toen hij in 1985 begon met vertalen had hij geen idee hoe lang hij het zou volhouden, maar hij is het eigenlijk steeds leuker gaan vinden. „Vroeger was een vertaling voor mij een tekst die in het Duits omgezet moet worden, tegenwoordig is het een project. Ik doe veel onderzoek om het boek heen, dat maakt het interessant.” Zonder een wereldverbeteraar te willen lijken, geniet hij ook erg van zijn rol als ‘cultureel werker’. „Door Nederlandse literatuur te vertalen draag ik bij aan het begrip tussen twee volken die nog niet zo lang geleden in oorlog waren. Mijn vader was soldaat, ik mag een zanger zijn.”

Brigit Kooijman

#Vertaalkwestie

Rolf Erdorf: „De 'zwembadpas', de speciale manier van lopen met zwaaiende armbewegingen die Theo Thijssen beschrijft in *Kees de jongen*, is in het Duits eenvoudig te vertalen met *Schwimmbadschritt*. Wel een probleem was „baai-vangerij”, een woord dat Thijssen gebruikt in de beschrijving van de zwembadpas. Ik heb de betekenis ervan uiteindelijk gevonden in een Van Dale uit 1914. Het betekent „opzichtig schaatsen”.

REIZEN

Geen stilte in kwekcoupé met leuterlus

Michiel Hegener reist graag in stilte. In de zoektocht daarnaar drijft de NS-symboliek hem tot wanhoop.

Ah! Een lange treinreis! Heerlijk vooruitzicht, mits in een stiltecoupé. Maar op de trein zag ik nergens de markering die ik zocht: een raam met een matte band, een S halverwege en de woorden *stilte* en *silence*. Wel waren er ramen met een rond vignet van een zittende reiziger, een boek, een laptop en een koptelefoon. Het nieuwe vignet voor stiltecoupé. Duidelijk.

Toen ik enkele passagiers die kabaal maakten, er - zachtjes - op wees dat ze in een stiltecoupé zaten, ontdekten ze dat. Want de brede band met S was er niet. Het vignet moest iets anders betekenen. Waarschijnlijk een aanmoediging van de NS tot zelf-

studie (boek), werken (laptop), zelf-educatie (koptelefoon) en meditatie (lichaamshouding reiziger).

Dat idee hield stand tot de terugreis. In een coupé zat op iedere ruit een vignet met twee passagiers en een leuterlus met punten naar elk van beiden. Onmiskenbaar een symbool voor kwekcoupé. Waaruit volgde dat het vignet met boek, laptop en koptelefoon wel het nieuwe symbool voor stiltecoupé moet zijn.

Hoewel... Terug op mijn vertrekstation zag ik drie soorten treinen. Sommige

met de oude stilteaanwijzing op sommige ramen. Bij andere stond op ieder raam een vignet voor kwek- dan wel stiltecoupé. En ter verhoging van de verwarring: er zijn ook treinen waar de ramen van de stiltecoupés de oude band plus S hebben plus het nieuwe vignet. Vermoedelijk moet het daar muisstil zijn en bedient de conducteur zich van gebarentaal. En in coupés met één van beide stilteaanwijzingen heerst dan een soort stilte *light*.

De conclusie is dat de NS in grote delen van de treinen kwek-

ken aanmoedigt, met als lichtpunt dat het kwekvignet een aansporing is tot het voeren van dialogen en nadrukkelijk niet tot het voeren van telefoongesprekken. Hoewel, dialogen? De twee reizigers praten tegelijk. Ze zullen steeds harder gaan praten om boven elkaar uit te komen. In stiltecoupés zijn twistgesprekken te verwachten over de symboolbetekenis.

Voor duidelijkheid verwijst een NS-woordvoerder naar een site vol treinstellen, elk met een ander aanbod van stiltezones. Het kwekcoupévignet staat voor 'meet & greet - deze zone is bedoeld voor ontmoetingen'. Nieuwe mensen leren kennen in de trein - op zich een goed idee. Wat ik aanzag voor het nieuwe stiltecoupévignet betekent in combinatie met de oude symboliek van een grijze band met een S: in deze zone is het ook écht stil! En zonder band staat het voor een nieuwe tussenvorm: werken en rust-zone [...] hier kan de reiziger lezen, werken, slapen of zacht praten. Wat zacht is, blijft een punt van discussie, maar dan zonder stemverheffing.

IKJE

Tactisch

Tegenwoordig geef ik naast mijn studie ook les op een middelbare school. Zo had ik afgelopen week mijn eerste ouderavond. Ik kreeg een leerling op bezoek die negen onvoldoendes stond, maar niet voor mijn vak. Hij dacht zo de boosheid van zijn moeder te omzeilen door ook naar een docent te gaan die alleen maar lof had. Ik begon het gesprek daadwerkelijk met lof door te vermelden hoezeer ik genoot van de gezelligheid die hij en zijn tafelenoot te weegbrachten in de lessen. Dat hij niet naast deze jongen mocht zitten van zijn ouders was mij onbekend. Het resulteerde in een heftige woordenwisseling tussen moeder en zoon. De volgende dag fluisterde hij in mijn oor. „Zes weken geen Playstation, bedankt.”

Bauke Kniestedt (20)

Ikjes insturen via ik@nrc.nl